

Docentenhandleiding bij

Lessenserie

Drones in het leger?

Nederlands en maatschappijleer

4 havo

Rianne Neering

Download het leerlingmateriaal op: <http://downloads.slo.nl/Documenten/Leerlingmateriaal%20lessenserie%20drones%20in%20het%20leger.pdf>

Download de bijbehorende PowerPointpresentatie op: <http://downloads.slo.nl/Documenten/PowerPoint%20lessenserie%20drones%20in%20het%20leger.pptx>

Download het leerlingmateriaal op: <http://downloads.slo.nl/Documenten/Leerlingmateriaal%20lessenserie%20drones%20in%20het%20leger.pdf>

Voorkennis:

- Leerlingen zijn gewend om te werken met een mindmap
- Leerlingen hebben kennis van feedbackregels

[Blauw gemarkeerde regels kunnen gezien worden als ondersteuning bij taalgericht vakonderwijs.](#)

Les 1

Leerdoelen	Vorbereiding	Lesverloop	
<ul style="list-style-type: none"> - De begrippen waarden en normen kunnen uitleggen. - Strategieën voor het omgaan met moeilijke woorden kunnen gebruiken. - Activeren voorkennis van drones. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zet de PowerPoint klaar. - Zorg voor voldoende A3 papier. - Zorg dat alle leerlingen een eigen boekje hebben met de lessenserie. <p>Powerpoint te downloaden op: http://downloads.slo.nl/Documenten/PowerPoint%20lessenserie%20drones%20in%20het%20leger.pptx</p>	10	<p>Scherf 1 en 2</p> <p>Introductie</p> <p>Leg het doel van de lessenserie uit.</p> <p>Leg de eindopdracht uit en vertel de leerlingen vast tijdens welke les de eindopdracht wordt uitgevoerd.</p> <p>Verwijs ook vast naar de beoordelingsrubric achterin hun boekje.</p> <p>Deel de boekjes uit.</p> <p>Scherf 2</p> <p>Benoem kort de lesdoelen van deze les.</p>
		10	<p>Scherf 3</p> <p>Opdracht 1</p> <p>Mindmap</p> <p>Deel de A3 formulieren uit. Probeer ervoor te zorgen dat de leerlingen in groepjes van maximaal 4 werken. Controleer, bijvoorbeeld door het aan iemand in de klas te vragen, of de leerlingen weten wat associaties zijn. Maak duidelijk dat het er bij het maken van een mindmap omgaat vrijuit te denken. Bespreek de brainstorm kort na. Je kan hierbij enkele groepjes aan het woord laten.</p>
		20	<p>Scherf 4 en 5</p> <p>Opdracht 2</p> <p>Waarden en normen</p>

		<p>Leerlingen gaan in hun groepje aan de slag met de begrippen waarden en normen. Bespreek de opdracht vooraf met de klas.</p> <p>Scherms 4</p> <p>Begin met de vraag wat leerlingen belangrijk vinden. Laat ze dit bijvoorbeeld eerst in duo's uitwisselen. Koppel de antwoorden aan het begrip waarden.</p> <p>Vraag, naar aanleiding van het voorbeeld in de opdracht aan enkele leerlingen om ook een waarde te noemen die zij belangrijk vinden. Licht het begrip nastrevenswaardig verder toe door het woord op een bord te schrijven en op te delen in betekenisvolle eenheden (na-streven(s)-waard(ig)).</p> <p>Scherms 5</p> <p>Probeer normen aan het eigen gedrag van de leerlingen te koppelen, door ze zelf te laten benoemen welk gedrag hoort bij hun eigen waarden.</p> <p>Loop rond tijdens de opdracht. Leerlingen vinden dit onderdeel vaak lastig.</p> <p>Scherms 6 en 7</p> <p>Bespreek de opdracht klassikaal na of laat leerlingen in groepjes hun antwoorden bespreken, met behulp van het antwoordmodel op de PowerPoint. Let op: meerdere antwoorden zijn goed.</p> <p>Scherms 8</p> <p>Sta stil bij het verband tussen normen en waarden, namelijk dat waarden dus leiden tot normen.</p>
	15	<p>Scherms 9</p> <p>Opdracht 3</p> <p>Leerlingen kunnen hier zelfstandig mee aan de slag.</p>

			Besteed indien nodig extra aandacht aan de strategieën om achter de betekenis van woorden te komen.
		5	Scherf 10 en 11 Afronding Benoem nogmaals de leerdoelen van deze les. Huiswerk is er in principe niet, tenzij leerlingen nog niet alles af hebben. Bekijk samen de afbeelding. Wat heeft deze te maken met de les?

Les 2

Leerdoelen	Vorbereiding	Lesverloop	
<ul style="list-style-type: none"> - Het dilemma van drones kunnen uitleggen. - Een eigen (beknopte) mening geven over het gebruik van drones. - Bewustwording van de waarden die te grondslag liggen aan de mening over het gebruik van drones. - Gespreksvaardigheden 	<ul style="list-style-type: none"> - Zet de PowerPoint klaar. - Zorg voor beeld en geluid. 	5	Scherf 1 Introductie Herhaal wat er de vorige les gedaan is, of laat leerlingen dit doen. Benoem kort de lesdoelen van deze les.
		40	Scherf 2 Documentaire <i>Drone – Duivelse Dilemma's</i> kijken http://www.human.nl/duivelse-dilemmas/2011/drone.html
		10	Scherf 3 Klassengesprek/onderwijsleergesprek. Wijs leerlingen op de afspraken voor het voeren van een klassengesprek, voordat je begint (bijvoorbeeld vinger opsteken, naar elkaar luisteren). Het doel van het klassengesprek is: leerlingen vormen hun mening over het gebruik van drones in het leger. Het gesprek helpt leerlingen om hun mening te verdiepen en te verbreden, zodat zij hun mening beter kunnen onderbouwen. Belangrijke docentvaardigheden bij een onderwijsleergesprek :

			<ul style="list-style-type: none"> - doorvragen; zodat de argumenten duidelijk worden en waarden van leerlingen naar voren komen - alle leerlingen betrekken bij het gesprek, afwisselend leerlingen die hun vinger opsteken en leerlingen die dit niet doen - zelfvertrouwen geven door altijd ook positief te reageren - leerlingen wachttijd geven om een antwoord te bedenken
		5	<p>Scherf 4 en 5 Afronding Benoem nogmaals de leerdoelen van deze les. Huiswerk</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eén bron opzoeken, lezen en meenemen over het gebruik van drones in het leger. <p>Bekijk samen de afbeelding. Wat heeft deze te maken met de les?</p>

Les 3

Leerdoelen	Vorbereiding	Lesverloop	
<ul style="list-style-type: none"> - Bronmateriaal kunnen beoordelen op bruikbaarheid. - Gedachten ordenen aan de hand van een schrijfplan. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zet de PowerPoint klaar. - Zorg voor beeld en geluid. - Zorg ervoor dat elke leerling toegang heeft tot een computer/laptop/iPad met een internetverbinding. 	5	<p>Scherf 1 Introductie Herhaal wat er de vorige les gedaan is, of laat leerlingen dit doen. Benoem kort de lesdoelen van deze les.</p>
		5	<p>Scherf 2 en 3 Filmpje over het verschil tussen uiteenzetting, beschouwing en betoog kijken https://m.youtube.com/watch?feature=share&v=AQ2D2fHVBQI</p> <p>Opdracht 1</p>

			<p>Leerlingen noteren de verschillende doelen van een uiteenzetting, een beschouwing en een betoog en de kenmerken van een betoog. Bespreek dit kort na.</p>
		15	<p>Scherf 4</p> <p>Opdracht 2 Leerlingen kiezen één van de stellingen. Je kan leerlingen ook de keuze geven om zelf een stelling te maken.</p> <p>Opdracht 3 Leerlingen gaan een mindmap maken en/of WH-vragen beantwoorden over hun stelling en het bijbehorende betoog.</p> <p>Wijs leerlingen op de beoordelingsrubric van de eindopdracht achterin hun boekje.</p>
		15	<p>Scherf 5, 6 en 7</p> <p>Opdracht 4 Leerlingen gebruiken de bron die ze hebben meegebracht om criteria voor betrouwbaarheid van bronnen te bepalen. Bespreek klassikaal de criteria die leerlingen hebben gevonden. Neem de tijd voor het begrip betrouwbaarheid.</p> <p>Als je merkt dat de criteria onvoldoende worden benoemd, neem dan de tijd om scherm 6 met criteria te bespreken.</p> <p>Hierna gaan leerlingen op zoek naar drie betrouwbare bronnen voor hun betoog. De meegebrachte bron mogen zij hiervoor gebruiken.</p>
		15	<p>Scherf 8</p>

			<p>Opdracht 5 Schrijfplan Leerlingen vullen hun schrijfplan in. Niet alle leerlingen zullen al zover zijn. Je kan het schrijfplan klassikaal doornemen of alleen doornemen met de leerlingen die aangeven dat ze hier behoefte aan hebben.</p>
		5	<p>Scherf 9</p> <p>Afronding Benoem nogmaals de leerdoelen van deze les. Huiswerk: <ul style="list-style-type: none"> - bronnen compleet - een volledig ingevuld schrijfplan, meenemen naar de volgende les Bekijk samen de afbeelding. Wat heeft deze te maken met de les?</p>

Les 4

Leerdoelen	Vorbereiding	Lesverloop	
<ul style="list-style-type: none"> - Het kunnen reviseren van een tekst. - Goede feedback kunnen geven. - Met feedback kunnen omgaan om tot verbetering van je tekst te komen. 		5	<p>Scherf 1</p> <p>Introductie Herhaal wat er de vorige les gedaan is, of laat leerlingen dit doen. Benoem kort de lesdoelen van deze les.</p>
		5	<p>Scherf 2</p> <p>Feedback geven en ontvangen Bespreek met de klas de rol van feedbackgever en de rol van feedbackontvanger.</p>
		10	<p>Scherf 3</p>

			<p>Opdracht 1 Leerlingen bekijken elkaars schrijfplan. Het doel hiervan is dat ze door kritisch te kijken en zien wat de ander heeft gedaan hun eigen schrijfplan kunnen verbeteren en aanscherpen.</p>
		25	<p>Scherf 4 Opdracht 2 Leerlingen schrijven een eerste alinea van hun betoog. Geef leerlingen hier 15 minuten voor. Zorg voor stilte, zodat leerlingen zich kunnen concentreren. Geef leerlingen die klaar zijn een opdracht, bijvoorbeeld verder schrijven aan andere alinea's of lezen in hun leesboek. Geef leerlingen 10 minuten om elkaar feedback te geven. De docent loopt hierbij rond en helpt leerlingen om in de rol van feedbackgever en feedbackontvanger te blijven. Hierna herschrijven zij de alinea.</p> <p><i>Aandachtspunt: het is zinvoller als leerlingen feedback krijgen van verschillende leerlingen. Bedenk daarom een manier om dit te realiseren. Laat leerlingen bij opdracht 1 bijvoorbeeld met de persoon links van ze werken en bij opdracht 2 met de persoon rechts.</i></p>
		5	<p>Scherf 5</p> <p>Maak nu de koppeling tussen de feedback die ze hebben gegeven en reviseren. Benadruk hoe belangrijk het is dat ze hun eigen betoog reviseren voordat ze het inleveren.</p>
		5	<p>Scherf 6</p> <p>Eindproduct Bespreek nogmaals het eindproduct.</p>

		<p>Mogelijkheden om te differentiëren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Laat leerlingen zelf een stelling formuleren. - Leerlingen die meer uitdaging willen/aankunnen zouden een beschouwing of een uiteenzetting kunnen schrijven. - Leerlingen die meer uitdaging willen/aankunnen kunnen moeilijkere bronnen gebruiken. <p>Je kan er voor kiezen om leerlingen hun schrijfplan en de alinea die zij al hebben geschreven in te laten leveren. Je deelt ze dan tijdens de volgende les uit, zodat ze deze bij het eindproduct kunnen gebruiken.</p> <p>Je kan leerlingen ook zelf de verantwoordelijkheid hierover geven.</p>
	5	<p>Afronding</p> <p>Benoem nogmaals de leerdoelen van deze les.</p> <p>Bekijk samen de afbeelding. Wat heeft deze te maken met de les?</p>

Les 5

Eindproduct		
Leerdoelen	Vorbereiding	Lesverloop
<ul style="list-style-type: none"> - Het uiteenzetten van een gefundeerde mening over een maatschappelijk vraagstuk. - Het benoemen van de juiste waarden bij een mening. - Het juist verwerken van bronmateriaal in een tekst. - Het schrijven van een betoog op 3F niveau. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zorg voor voldoende toetspapier - Zet de klas in toetsopstelling - Deel indien nodig de schrijfplannen en alinea's uit 	<p>Leerlingen schrijven de hele les aan hun betoog. Zorg voor stilte.</p> <p>Leerlingen mogen één alinea, geschreven in les 4 en hun schrijfplan gebruiken bij het schrijven van hun betoog.</p>

Download het leerlingmateriaal op: <http://downloads.slo.nl/Documenten/Leerlingmateriaal%20lessenserie%20drones%20in%20het%20leger.pdf>

- Het schrijven van een tekst afgestemd op het publiek, met gebruik van de juiste conventies.		
---	--	--

Beoordelingsrubric

Onderdeel/beoordeling		Onvoldoende 1-5	Volgende 6-7	Goed 8-9	Uitstekend 10
Bronnen	betrouwbaarheid	Bronnen zijn onhelder of onbetrouwbaar.	Bronnen voldoende betrouwbaar, maar enkele criteria kunnen niet worden getoetst.	Bronnen zijn betrouwbaar, bijna alle criteria kunnen worden getoetst.	Bronnen zijn betrouwbaar. Alle criteria kunnen worden getoetst.
	kwaliteit	Er zijn voornamelijk oppervlakkige bronnen gebruikt, zoals wikipedia en eenvoudige scholierensites.	Er zijn een paar oppervlakkige en een paar bronnen met meer diepgang gebruikt, zoals krantenartikelen.	Er is naast bronnen met enige diepgang ook een relevant achtergrondartikel gebruikt.	Er zijn meerdere relevante bronnen met diepgang gebruikt.
	bronvermelding	De bronvermelding ontbreekt.	De bronvermelding is aanwezig, maar niet volgens de apa-normen.	De bronvermelding is uitgevoerd volgens de apa-normen, maar niet geheel correct.	De bronvermelding is perfect uitgevoerd volgens de apa-normen.
Taalverzorging (spelling, interpunctie, stijl en grammatica)		De tekst bevat veel fouten in de spelling, interpunctie, stijl en grammatica. Zinnen.	De tekst bevat fouten in de spelling, interpunctie, stijl en grammatica. Alinea's	De tekst is goed verzorgd. Een enkele fout is aanwezig maar niet storend.	De tekst bevat geen fouten op het gebied van spelling, interpunctie, stijl of grammatica.
Doel en publiek		De tekst sluit niet aan bij het niveau van het publiek, is daardoor onbegrijpelijk of niet boeiend.	De tekst sluit soms wel en soms niet aan bij het niveau van het publiek.	De tekst sluit grotendeels aan bij het niveau van het publiek.	De tekst sluit volledig aan op het kennisniveau van de lezers; waar nodig worden zaken toegelicht.
Taalgebruik		Het woordgebruik in de tekst is onvoldoende	Het woordgebruik in de tekst is gedeeltelijk	Het woordgebruik in de tekst is gevarieerd,	Het woordgebruik is gevarieerd, geen

		gevarieerd (veel herhaling). De tekst is in spreektaal geschreven.	onvoldoende gevarieerd. Er wordt regelmatig spreektaal gebruikt.	met hier en daar nog een overbodige herhaling. Bijna alle zinnen zijn zakelijk geschreven.	overbodige herhalingen. De tekst is zakelijk geschreven.
Tekstopbouw	algemeen	Structuur ontbreekt.	De opbouw van de tekst is nog weinig gestructureerd.	De tekst is grotendeels gestructureerd.	De structuur van de tekst is goed. Er is een logisch begin en slot. Middenstuk leidt tot conclusie.
	Inleiding	De inleiding is te lang, introduceert het onderwerp niet of wekt geen belangstelling.	De inleiding introduceert het onderwerp onvoldoende of wekt geen belangstelling.	De inleiding introduceert het onderwerp wel en wekt ook belangstelling, maar dit gebeurt niet optimaal.	De inleiding wekt de belangstelling en introduceert het onderwerp.
	Middenstuk	De alinea's bevatten geen duidelijke kernzinnen. Uitwerking gebeurt onvoldoende.	Enkele alinea's bevatten duidelijke kernzinnen en een uitwerking, maar niet alle.	De meeste alinea's zijn goed uitgewerkt, maar er is ruimte voor verbetering.	De alinea's zijn helder uitgewerkt met een duidelijke kernzin.
	Slot	Slot niet herkenbaar, geen conclusie en/of samenvatting, geen slotzin.	Slotalinea herkenbaar, maar met nieuwe informatie of geen duidelijke slotzin.	Goede duidelijke alinea, maar te uitgebreide conclusie/samenvatting.	Duidelijke conclusie/samenvatting, pakkende slotzin.
Argumentatie		Geen of te weinig argumenten te herkennen, geen mening.	Er zijn wel enkele argumenten, maar onvoldoende om de mening volledig te ondersteunen, onvoldoende overtuigend.	Er zijn duidelijk herkenbare argumenten voor een duidelijke mening, maar nog niet allemaal overtuigend.	Argumenten voor en tegen worden aangedragen en zijn overtuigend, zo nodig weerlegd en er wordt een eigen mening geformuleerd.

Waarden		Geen waarden herkenbaar bij de verschillende argumenten.	Niet bij elk argument worden waarden genoemd, enkele waarden zijn niet logisch bij het argument of de verwerking in de tekst is houderig.	Bij elk argument worden waarden genoemd, waarden sluiten niet allemaal perfect aan of zijn onlogisch verwerkt in de tekst.	Bij elk argument duidelijke en juiste waarden logisch verwerkt in de tekst.
----------------	--	--	---	--	---

Totaal te behalen: 120 punten.

Voorstel om cijfer te bepalen: $(\text{aantal behaalde punten}/120) \cdot 9 + 1$

Taaldoelen:

- De leerling is in staat om een betoog op te zetten vanuit vooraf verzamelde informatie.
- Bij het schrijven van het betoog houdt de leerling rekening met het publiek, de tekstsoort en het doel van de tekst.
- De leerling kan teksten reviseren op spelling, taalgebruik, opbouw, doel en publiek.

Vakspecifieke doelen:

- De leerling kan betrouwbare bronnen verzamelen en met behulp van de bronnen stelling nemen in een maatschappelijk vraagstuk.
- De leerlingen kan zijn mening beargumenteren en bijbehorende waarden benoemen.